

Versie 1.0 Juni 2015

Aandachtspunten voor het opstellen van een OER

start (vrijwillig jaar) herziene kwalificatiedossiers

In het document leest u per onderdeel van een onderwijs- en examenregeling (OER) welke specifieke aandachtspunten er zijn, mede door de start van de invoering van de herziene kwalificatiedossiers.

Classificatie

Het document is samengesteld op basis van bestaande onderwijs- en examenregelingen van verschillende mbo-scholen en informatie over de herziene kwalificatiedossiers.

Over het onderdeel taal en rekenen kan pas later duidelijkheid worden gegeven vanwege de nog lopende discussie. Dit onderdeel voegt het Servicepunt examinering mbo toe zodra de uitkomsten hiervan duidelijk zijn.

Plaats in de PE

Do-fase, Kaders stellen

Voor wie is dit document bedoeld?

Examencommissies en betrokkenen in het examenproces die verantwoordelijk zijn voor het opstellen van de OER 2015-2016 en/of 2016-2017.

Het document is bedoeld als handreiking voor scholen die meedoen aan het vrijwillig jaar voor de herziene kwalificatiedossiers. Deze handreiking kunt u ook gebruiken als checklist.

Waarvoor is het document bruikbaar?

In het studiejaar 2015-2016 kunnen scholen deelnemen aan het 'vrijwillig jaar' voor de herziene kwalificatiestructuur. Daarnaast zijn er een aantal ontwikkelingen op het gebied van taal en rekenen die invloed hebben op de OER. Naar verwachting zijn deze in de zomer van 2015 bekend. Dit document geeft inzicht in de onderdelen van de OER waarop deze ontwikkelingen invloed hebben. Ook in de voorbereiding op de OER 2016-2017, wanneer de herziene kwalificatiedossiers verplicht zijn, kunt u deze handreiking gebruiken.

Wettelijke verantwoording

De WEB (art. 7.4.8, lid 2) stelt het volgende: *'Het bevoegd gezag legt de beschrijving van het onderwijsprogramma, met vermelding van het aantal begeleide onderwijsuren als bedoeld in artikel 7.2.7 per programmaonderdeel per studiejaar en het aantal klokuren beroepspraktijkvorming per studiejaar, en de regels met betrekking tot het examen tijdig voor aanvang van de opleiding vast in de onderwijs- en examenregeling van de instelling en zorgt ervoor dat deelnemers volledig en tijdig worden geïnformeerd over het onderwijsprogramma en de examens'*. Vanaf 1 augustus 2014 is een OER weer verplicht.

Aanwijzingen voor gebruik van het document (suggestie)

1. Bekijk uw bestaande onderwijs- en examenregeling en leg hem naast deze handreiking.
2. Bespreek wat opgenomen moet worden in de OER of leg de bestaande regeling naast de onderwerpen in deze handreiking.
3. Bepaal welke onderdelen voor alle opleidingen gelden en welke opleiding(en) u specifiek moet invullen.
4. Werk de regeling verder uit en/of pas de bestaande OER indien nodig aan.

Begripsverduidelijking:

Naast een OER is een school ook verplicht een examenreglement op te stellen. Daarnaast legt u de invulling van de examinering vast in een examenplan. Hieronder lichten we deze begrippen toe.

Kijk voor een uitleg van deze begrippen ook in het [begrippenkader](#) en de begrippenkaart.

Wat is een onderwijs- en examenregeling (OER)?

De OER is een regeling waarin een school de programmering van de onderwijsactiviteiten, inclusief de examinering, verantwoordt en vastlegt. In de examenregeling staat informatie die de examenkandidaat nodig heeft om de examens te kunnen afleggen, gebaseerd op het examenplan en -reglement.

Wat is het examenreglement?

Formeel vastgelegde regels en afspraken die gelden voor de examinering en diplomering (over bijvoorbeeld fraude, herkansing, bewaartermijnen en het indienen van een beroep). Het is een juridisch kader dat voor elke student de transparantie en betrouwbaarheid van het examenproces waarborgt. Het examenreglement moet bekend zijn bij de student en kenbaar gemaakt worden aan de direct betrokkenen. In de Procesarchitectuur Examinering staat een [voorbeeldinhoudsopgave voor een examenreglement](#).

Wat is een examenplan?

Plan waarin, per kwalificatie en cohort, alle exameneenheden staan waaraan een student moet voldoen, inclusief de bijbehorende beslisregels. Een '[format voor een examenplan](#)' en een 'handreiking opstellen examenplan'¹ zijn opgenomen in de Procesarchitectuur Examinering.

---

¹ In ontwikkeling. Naar verwachting gereed zomer 2015.

1 Aandachtspunten ontwikkelen OER –start (vrijwillig) jaar herzien kwalificatiedossiers

De herziening van de kwalificatiestructuur heeft invloed op verschillende onderdelen van de onderwijs- en examenregeling (hierna de OER). Deze handreiking geeft tips en suggesties hoe u – in de situatie met de herziene kwalificaties vanaf 1 augustus 2015 – kunt² omgaan met het opstellen van een OER.

Ook in de voorbereiding op de OER 2016-2017, wanneer herziene kwalificatiedossiers verplicht zijn, kunt u deze handreiking gebruiken.

1.1 Welke wijzigingen treden er (op hoofdlijnen) op met de invoering van de herziene kwalificatiedossiers?

Wat is nieuw?

- Naast de kwalificatie zijn ook keuzedelen onderdeel van de opleiding. Een school moet keuzedelen examineren. De aanwezigheid van een resultaat (voldoende of onvoldoende) is een aanvullende diplomavooraarde. In het vrijwillig jaar (1 augustus 2015) kunt u de keuzedelen programmeren in de vrije ruimte³.
- De kwalificatie is op een andere wijze beschreven, in een basis- en profieldeel. Soms zijn er ook aanvullende eisen voor een kwalificatie in het basisdeel opgenomen.

Wat verdwijnt?

In de herziene kwalificatiedossiers zijn geen certificeerbare eenheden opgenomen. U mag alleen een certificaat verbinden aan een deel van een kwalificatie als daar een Algemene Maatregel van Bestuur aan is verbonden. Meer informatie over certificaten en schoolverklaringen vindt u in de [begrippenkaart certificaat & schoolverklaring](#).

2 De inhoud van de OER

De OER beschrijft de programmering van onderwijsactiviteiten, examinering en diplomering. Daarbij is telkens een algemene beschrijving opgenomen die voor een cluster van opleidingen geldt en een opleidingsspecifieke beschrijving die geldt voor één opleiding. Dit is een aanvulling op de OER.

Hieronder staat de volgende voorbeeldhoofdstukindeling beschreven. Deze kunt u gebruiken om naast uw eigen OER te leggen.

2.1 Onderwijs: Wat is de inhoud van de opleiding op hoofdlijnen?

2.2 Examinering: Welke examens gaan er plaatsvinden?

2.3 Diplomering: Wat zijn de diploma-eisen?

In iedere paragraaf vindt u de aandachtspunten als u start met de herziene kwalificatiedossiers.

---

² NB: Het studiejaar 2015-2016 betreft een vrijwillig jaar. Om die reden spreken we hier van 'kunnen'. Vanaf 1 augustus 2016 is er sprake van 'moeten'.

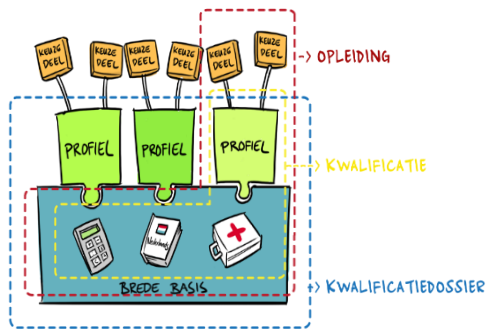
³ NB: Omdat de wetgeving voor de herziene kwalificatiestructuur pas ingaat per 1 augustus 2016 is het in dit vrijwillig jaar mogelijk de keuzedelen aan te bieden in de vrije ruimte.

2.1 Onderwijs

In het hoofdstuk Onderwijs beschrijft u op hoofdlijnen wat de inhoud is van de opleiding.

Toelichting

Met de herziene kwalificatiedossiers bestaat de inhoud van de opleiding uit de kwalificatie en de keuzedelen. Een kwalificatie bestaat uit een basis- en profieldeel.

Aandachtspunten/vragen:

1. Uit welke kerntaken bestaat de kwalificatie? Denk hierbij aan de kerntaken uit het basis- en profieldeel, eventueel gescheiden opgenomen op basis van de structuur van het dossier.
2. Zijn er aanvullende eisen opgenomen in de basiskernta(a)ken?
3. Welke kerntaken/werkprocessen zijn gemeenschappelijk met andere kwalificaties? Wil uw school die gezamenlijk aanbieden?
4. Welke keuzedelen gaat uw school aanbieden? (zie verder 2.1.5)

Hulpbronnen

- [Begrippenkaart herziening kwalificatiestructuur](#)
- Op www.kwalificatiesmbo.nl staan de herziene kwalificatiedossiers en reeds ontwikkelde keuzedelen.
- Op www.ihks.nl staat de Procesarchitectuur Herziening met handreikingen die ondersteunen bij het vormgeven van het onderwijs op basis van de herziene kwalificatiedossiers. Bijvoorbeeld:
  - [Handreiking Vastleggen ontwerpvaarders](#)
  - [Stappenplan: ontwerpen opleiding](#) (inclusief format onderwijsplan)
- [Publicatie Examinering & herziening kwalificatiestructuur: van basis- tot keuzedeel.](#)

2.1.1 (Beroeps)specifieke eisen

Toelichting

De specifieke eisen voor de opleiding staan beschreven in kerntaken en werkprocessen. In de kerntaak staat ook welke vakkennis en vaardigheden nodig zijn voor het uitvoeren van de kerntaak.

Aandachtspunten

- In de OER staat uit welke kerntaken en werkprocessen de opleiding bestaat. Een specifieke uitwerking van de verdeling van kerntaken en werkprocessen tijdens de opleiding legt u vast in een onderwijsplan.
- In de herziene kwalificatiedossiers zijn soms aanvullende eisen opgenomen in de basiskerntaak. Dit betekent dat kerntaak B1-K1 voor verschillende kwalificaties in een kwalificatiedossier een andere inhoud kan hebben. Het is belangrijk om zowel de kwalificatiernaam als kerntaaktitel te benoemen.
- Beroepsgerichte taaleisen staan opgenomen bij vakkennis en vaardigheid per kerntaak.

2.1.2 Generieke eisen voor Nederlands, rekenen en Engels

Toelichting

Voor alle opleidingen gelden generieke eisen voor taal en rekenen. Voor de niveau 4-opleidingen gelden ook generieke eisen voor Engels.

Aandachtspunten:

- Voor de niveaus 2 en 3 gelden de volgende generieke eisen: Nederlands 2F en rekenen 2F.
- Voor niveau 4 gelden de volgende generieke eisen: Nederlands 3F, rekenen 3F en Engels (lezen, luisteren B1; spreken, gesprekken, schrijven A2).
- Naast generieke eisen voor taal en rekenen staan in een aantal herziene kwalificatiedossiers ook beroepsgerichte taaleisen bij vakkennis en vaardigheden.

NB: Bij 2.2 beschrijft u welke eisen er gelden voor de examinering van taal en rekenen.

Hulpbronnen

- [Steunpunt taal en rekenen mbo](#)

2.1.3 Loopbaan en Burgerschap

Toelichting

Loopbaan en Burgerschap is een onderdeel van de opleiding waaraan de student moet voldoen. De school beschrijft de inspanningsverplichting waaraan de student moet voldoen. Dat is een diploma-eis.

NB. Er zijn geen wijzigingen ten opzichte van vorig studiejaar.

2.1.4 Beroepspraktijkvorming

Toelichting

Een vast onderdeel van de opleiding is de beroepspraktijkvorming (bpv).

Aandachtspunten

- Met de invoering van Focus op Vakmanschap (1 augustus 2014) is er een richtlijn voor het minimumaantal uren bpv voor een opleiding. Dit aantal verschilt per opleidingsduur.
- De OER beschrijft dat bpv een onderdeel is van de opleiding. In het onderwijsplan kunt u verder uitwerken wanneer de bpv-periodes plaatsvinden en welke inhoud daarin centraal staat.
- Beschrijf wanneer de bpv voldoende is en op welke manier het oordeel van het leerbedrijf daarbij betrokken is. Dit is een diploma-eis.
- Formuleer duidelijk dat er onderscheid is tussen de diploma-eis bpv en de examinering van het toekomstige beroep in de praktijkomgeving.

Bronnen

- [Bpv-protocol](#)
- [Servicedocument bpv van de Onderwijsinspectie](#)

2.1.5. Keuzedelen

Toelichting

Een nieuw onderdeel van de opleiding zijn de keuzedelen. Per soort opleiding (niveau 2, 3 of 4) legt u vast hoeveel klokuren studielast van de opleiding een student met keuzedelen moet invullen.

Aandachtspunten/vragen

- In 2015-2016, als de nieuwe wetgeving nog niet van kracht is, *mag* u keuzedelen aanbieden. U kunt de keuzedelen programmeren in de vrije ruimte. Vanaf 1 augustus 2016 *moet* u keuzedelen aanbieden.
- In de OER neemt u op hoe groot de keuzedeelverplichting is voor de soort opleiding, welke keuzedelen u gaat aanbieden (of wanneer dat bekend wordt), wanneer de student kan kiezen voor één of meerdere keuzedelen tijdens de opleiding⁴.
- In de onderwijsovereenkomst neemt u de identificatiecodes en namen van de gekozen keuzedelen op. Als aan het begin van de opleiding nog niet duidelijk is welke keuzedelen de student gaat volgen, dan neemt u een passage op met daarin: 'De student kiest tijdens de loop van een opleiding één of meerdere keuzedelen, gelet op de keuzedeelverplichting die geldt voor de soort opleiding'.
- In het onderwijsplan kunt u verder uitwerken wanneer uw school de keuzedelen aanbiedt tijdens de opleiding en welke type uren (bot, bpv of zelfstudie).

---

⁴ NB: Dit betekent dat u hieraan dus ook gedurende de opleiding verder nog invulling kan geven. U beschrijft dus de (rand)voorwaarden waaronder de student deze keuzedelen kan kiezen.

Hulpbronnen

- Op www.ihks.nl staat de Procesarchitectuur Herziening en handreikingen die ondersteunen bij het keuzedeelaanbod bepalen en het programmeren ervan.
  - [Handreiking visie op keuzedelen](#)
  - [Handreiking beslispunten programmeren en organiseren keuzedelen](#)
  - [Stappenplan aanbod keuzedelen bepalen](#)
- [Facts & figures keuzedelen](#)
- [Servicedocument onderwijsovereenkomst](#)

2.2 Examinering

In het hoofdstuk Examinering beschrijft u hoe u de examinering vormgeeft. Dit kunt u verder uitwerken in een examenplan.

Toelichting

Het examen is het totaal van alle exameneisen. Deze zijn hieronder beschreven.

Exameneisen	Aandachtspunten
Beroepsspecifieke onderdelen (kerntaken)	Er moet een oordeel per kerntaak herleidbaar zijn. Een deel van de examinering vindt plaats in de reële beroepspraktijk (in simulatie op school of in een bedrijf).
Wettelijke beroepsvereisten (opgenomen in kwalificatie)	Als de wettelijke beroepsvereisten opgenomen zijn in de kwalificatie, dan moet het examen van de wettelijke beroepsvereisten 100% dekkend zijn.
Branchevereisten (opgenomen in kwalificatie)	Wanneer er branchevereisten zijn opgenomen in de kwalificatie, geeft u aan op welke manier de opleiding deze examineert.
Generieke eisen taal en rekenen	Nederlands: lezen en luisteren: centraal examen; Nederlands: spreken, gesprekken voeren en schrijven: instellingsexamen. Rekenen: centraal examen. Voor niveau 4 gelden ook generieke eisen voor Engels. Alle vaardigheden hebben een instellingsexamen. NB: Vanaf 2017-2018 wordt een deel van de vaardigheden Engels centraal geëxamineerd.
Start 1 augustus 2016⁵: keuzedelen	Keuzedelen moeten scholen examineren. Er moet een oordeel per keuzedeel herleidbaar zijn. Voor de examinering van de keuzedelen gelden dezelfde kwaliteitseisen als van de andere examens.

⁵ Als u start in 2015/2016, dan is de diploma-eis voor keuzedelen nog niet van kracht.

Vragen

- Welke exameneenheden en -onderdelen onderscheidt uw school?
- Welke examenvorm past bij een exameneenheid?
- Waar gaat uw school examineren? Op school, in een bedrijf, gesimuleerd?
- Hoe komt de beoordeling per kerntaak/ keuzedeel tot stand?
- Zijn er wettelijke beroepsvereisten en/of branchevereisten opgenomen in de kwalificatie?
- Hoe examineert uw school Nederlands, rekenen eventueel Engels?
- Hoe gaat uw school keuzedelen examineren?

Hulpbronnen

- [Examinering in de beroepspraktijk: de hoofdlijnen](#)
- [Begrippenkaart examenvormen](#)
- [Overzicht branche en wettelijke vereisten in de herziene kwalificatiedossiers](#) op www.kwalificatiesmbo.nl
- [Begrippenkaart exameneisen – diploma-eisen](#)
- www.steunpunttaalenrekenenmbo.nl

2.3 Diplomerings

In het hoofdstuk Diplomerings beschrijft u wat de eisen zijn die nodig zijn voor diplomerings.

Inhoud

De diploma-eisen waaraan iedere student moet voldoen, zijn de volgende:

Diploma-eis	Slaag/zak
Kerntaken	Oordeel per kerntaak minstens voldoende en/of cijfer 6
Wettelijke vereisten, indien in kwalificatie opgenomen	Oordeel voldoende
Branchevereisten, indien in kwalificatie opgenomen	Oordeel voldoende
Nederlands, rekenen, eventueel Engels	Slaag-/zakregeling is nog niet duidelijk. Actuele stand van zaken staat op www.steunpunttaalenrekenenmbo.nl . Hieronder staat voorbeeldtekst opgenomen.
Loopbaan en Burgerschap	Voldaan
Bpv	Met positieve beoordeling voltooid, waarbij oordeel leerbedrijf is betrokken.
Start vrijwillig jaar: keuzedelen	Aanwezigheid van een examenresultaat (voldoende of onvoldoende) voor de keuzedelen die deel uitmaken van de keuzedeelverplichting.

Bronnen

- [Begrippenkaart exameneisen – diploma-eisen](#)
- [Facts & figures keuzedelen](#)
- [Voorbeeldtekst over generieke eisen](#)